

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับการเจ็บป่วยและความต้องการของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานและครอบครัว และพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ป่วยสูงอายุที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลินที่มารับการตรวจรักษาที่คลินิกเบาหวาน แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 708 คน (เวชระเบียน โรงพยาบาลพนัสนิคม, 2549) และสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ดูแลหลักในการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานที่บ้าน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานที่มารับการตรวจรักษาที่คลินิกเบาหวาน แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลพนัสนิคม และศูนย์สุขภาพชุมชนในเขตความรับผิดชอบของ โรงพยาบาลพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี และสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ดูแลหลักในการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานที่บ้าน

ผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน มีคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาในการได้ยิน
2. สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เข้าใจ
3. ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

ครอบครัวผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน มีคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เป็นผู้ดูแลหลักในการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานที่บ้านและมาส่งผู้สูงอายุเบาหวานตรวจรักษาที่โรงพยาบาล หรือสถานีนอนมัย
2. เป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาในการได้ยิน
3. สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เข้าใจ
4. ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย คือ ร้อยละ 10 ของจำนวนประชากร (Barbara,2001) ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน 71 ราย และสมาชิกครอบครัวที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลหลักของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน จำนวน 71 ราย

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากตามรายชื่อผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน ที่มารับบริการที่คลินิกเบาหวาน แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลพนัสนิคม และศูนย์สุขภาพชุมชน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี หากมีกลุ่มตัวอย่างออกจางานวิจัยจะใช้วิธีจับสลากใหม่จนครบ 71 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ 2 ชุด

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูล เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาของการเจ็บป่วยเป็นเบาหวาน การรักษาที่ได้รับ

ส่วนที่ 2 ความเชื่อเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน โดยผู้วิจัยสร้างตามรูปแบบความเชื่อเกี่ยวกับการเจ็บป่วย (Illness Belief Model) ของไรท์, วัตสัน และเบลล์ (Wright, Watson & Bell, 1996) ซึ่งเป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วยดังนี้ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับการวินิจฉัยโรค 2) ความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของความเจ็บป่วย 3) ความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาและการเยียวยา 4) ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการดูแลรักษา 5) ความเชื่อเกี่ยวกับความก้าวหน้าของโรค 6) ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาและจิตวิญญาณ 7) ความเชื่อเกี่ยวกับการมีชีวิตร่วมกับความเจ็บป่วย โดยประเมินจากแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิดแบบกึ่งโครงสร้าง

ส่วนที่ 3 ความต้องการการดูแลของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดความต้องการการดูแลของวินเกตและแลคกี (Wingate & Lackey, 1989) ประกอบด้วยความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการด้านจิตใจ ความต้องการด้านศาสนาและจิตวิญญาณ ความต้องการการจัดการภายในบ้าน และความต้องการบริการสุขภาพและสวัสดิการสังคม ซึ่งประเมินจากแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดกึ่งโครงสร้าง

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรม

สุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน 5 ด้าน คือ การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการกับความเครียด การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด และการดูแลเท้า ซึ่งประเมินจากแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดกึ่งโครงสร้าง

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ครอบครัวผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน ประกอบด้วย 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย ข้อมูลของผู้ดูแลหลักที่ทำให้การดูแลผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ ความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน รายได้ต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลาที่ให้การดูแลผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน

ส่วนที่ 2 ความเชื่อการเจ็บป่วยของครอบครัวผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน โดยผู้วิจัยสร้างตามรูปแบบความเชื่อเกี่ยวกับการเจ็บป่วย (Illness Belief Model) ของไรท์, วัตสัน และเบลล์ (Wright, Wats on & Bell, 1996) ซึ่งเป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วยดังนี้ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับการวินิจฉัยโรค 2) ความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของความเจ็บป่วย 3) ความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาและการเยียวยา 4) ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการดูแลรักษา 5) ความเชื่อเกี่ยวกับความก้าวหน้าของโรค 6) ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาและจิตวิญญาณ 7) ความเชื่อเกี่ยวกับการมีชีวิตอยู่กับความเจ็บป่วย โดยประเมินจากแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคำถามปลายเปิดแบบกึ่งโครงสร้าง

ส่วนที่ 3 ความต้องการการดูแลของครอบครัวผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดความต้องการการดูแลของวินเกตและแลคกี้ (Wingate & Lackey, 1989) ประกอบด้วยความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการด้านจิตใจ ความต้องการด้านศาสนาและจิตวิญญาณ ความต้องการการจัดการภายในบ้าน และความต้องการบริการสุขภาพและสวัสดิการสังคม ซึ่งประเมินจากแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคำถามปลายเปิดกึ่งโครงสร้าง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยทดสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน แบบสัมภาษณ์ความเชื่อเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานและครอบครัว แบบสัมภาษณ์ความต้องการการดูแลของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานและครอบครัว โดยผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับผู้ป่วยและครอบครัวก่อนที่จะนำไปใช้จริง

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การเข้าร่วมในงานวิจัย และขั้นตอนการเก็บข้อมูล การยินยอม หรือไม่ยินยอมร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้ จะไม่มีผลใด ๆ ทั้งทางตรงหรือทางอ้อมต่อการได้รับบริการทางสุขภาพขณะดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสามารถยกเลิกการให้ข้อมูลได้โดยไม่เกิดผลกระทบใด ๆ ต่อการบริการที่ผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานและครอบครัวจะได้รับ ใช้รหัสแทนการใช้ชื่อผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน ข้อมูลที่ได้จะไม่มีการเปิดเผยให้เกิดผลเสียหายต่อผู้ให้ข้อมูล ทุกคำตอบจะถือเป็นความลับและสรุปผลออกมาเป็นภาพรวม เพื่อใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเท่านั้น ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างออกจากการวิจัยแล้วก็ตาม จะไม่มีผลต่อการบริการทางสุขภาพที่ได้รับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการดำเนินการเก็บข้อมูลดังนี้

1. หลังจาก โครงร่างวิจัยผ่านการพิจารณา โดยคณะกรรมการจริยธรรมวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงผู้อำนวยการ โรงพยาบาลพนัสนิคม และศูนย์สุขภาพชุมชน เขตความรับผิดชอบของ โรงพยาบาลพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ โดยศึกษาจากเวชระเบียนผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานของ โรงพยาบาลพนัสนิคม
3. ผู้วิจัยเริ่มทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2550 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2550 โดยผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และชี้แจงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างให้ทราบ และขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์
4. เมื่อกลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือและพร้อมที่จะให้ข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยที่ผ่านการอบรมแล้วเริ่มทำการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานเสร็จสิ้นก่อนแล้วจึงสัมภาษณ์ครอบครัวของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน โดยการอธิบายการตอบแบบสัมภาษณ์โดยละเอียดแล้วทำการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ โดยเริ่มจากข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและครอบครัว แบบสัมภาษณ์ความเชื่อเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานและครอบครัว แบบสัมภาษณ์ความต้องการการดูแลของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานและครอบครัว และพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุเบาหวาน

5 เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสัมภาษณ์ครบ 71 รายทั้งผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานและครอบครัว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตามขั้นตอนต่อไป

การเตรียมผู้ช่วยวิจัย

การเตรียมผู้ช่วยวิจัยครั้งนี้ โดยการอบรมผู้ช่วยวิจัยซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพจำนวน 3 คน เกี่ยวกับความเชื่อการเจ็บป่วย ความต้องการการดูแลของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานและครอบครัว และพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน และอธิบายแบบสัมภาษณ์อย่างละเอียด และให้คู่มืออย่างการสัมภาษณ์จริงตามแบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัย แล้วให้ผู้ช่วยวิจัยทดลองสัมภาษณ์จริงโดยมีผู้วิจัยคอยให้ข้อเสนอแนะจนผู้ช่วยวิจัยสามารถสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้เช่นเดียวกับผู้วิจัย หลังจากนั้นมอบหมายให้ผู้ช่วยวิจัยไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด หากมีปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ตลอดเวลา

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานและครอบครัวมาลงรหัส แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for The Social Science for Window) วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน ความเชื่อการเจ็บป่วยและความต้องการการดูแลของผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานและครอบครัว ผู้วิจัยจะทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)